

In gesprek met Gaetan Mbwete en Martijn van Laar

Migrantenkerken op zoek naar geopende kerkdeuren

“Het helpt als je elkaars verlangens gaat ontdekken.”

Gaetan Mbwete

De meeste kerkgebouwen in Nederland kennen een hoge bezettingsgraad op een vast moment, namelijk de zondag(morgen). Daarbuiten worden kerkzalen beperkt tot niet gebruikt. In veel situaties een bewuste keuze, omdat de ruimte speciaal voor een kerkdienst is ingericht. Tegelijk zijn er in Nederland 1,3 miljoen migrantenchristenen, waarvan een groot deel op zoek is naar een beter onderkomen voor hun kerkdienst.

TEKST JOOST SCHELLING BEELD SANDRA HAVERMAN FOTOGRAFIE

Gaetan Mbwete (huisvestingsadviseur Samen Kerk in Nederland) zet zich al jaren ervoor in, dat ook deze gemeenten voor hun kerkdiensten goed worden gefaciliteerd. Kerkbeheer is te gast bij de Elthetokerk te Amsterdam-Oost die plaats biedt aan meerdere migrantengemeenten. Tevens hebben ze ontdekt hoe dit contact elkaars kerk-zijn verrijkt.

Gezocht: kwalitatieve ruimte om te vieren

Sinds een aantal jaar trekken de VKB en SKIN Nederland actiever met elkaar op. Belangrijke stimulans was het jubileumcadeau van de honderdjarige VKB aan SKIN, zodat zij hen kon helpen bij het opzetten van een kennisstructuur voor de vele migrantenkerken, die toch vaak zelf het wiel aan het uitvinden zijn. In al die jaren speelt door dit contact de vraag heen: ‘Hoe komen deze kerken aan kwalitatieve ruimten om kerk te kunnen zijn?’

Gaetan: “Ik ben inmiddels al 11 jaar in het vastgoed als makelaar in de regio Den Haag en Rotterdam actief. Ik ben geboren in Den Haag, maar mijn roots liggen in Congo en ik was 12 jaar onderdeel van een migrantenkerk in Den Haag. In 12 jaar tijd is onze gemeenschap 7 keer verhuisd. Dankzij mijn contacten hadden we vaak snel weer

een onderkomen. Maar het geeft veel stress, het leidt af van de echte missie als kerk en bij elke verhuizing verloren we een paar mensen. Na het geven van een presentatie over het huisvesten van kerken, ben ik een beetje in de advisering van kerken gerold. Meestal was dat op vrijwilligersbasis. Je geeft eens wat advies bij een huurcontract, bij het controleren van het bestemmingsplan en steeds vaker kwam de vraag: ‘Gaetan, er sluiten kerken in Nederland en migrantengemeenten zoeken een gebouw, dat lijkt toch een geweldig logische match?’ Sinds 2,5 jaar adviseer ik nu kerken en merk ik dat deze match zeker niet logisch tot stand komt. Ik doe dit werk voor SKIN acht uur per week, maar het probleem is zo groot, dat ik met gemak er een werkweek mee kan vullen.”

Het vinden van geschikte ruimte om als migrantengemeenschap kerk te kunnen zijn, blijkt niet alleen een probleem van een passende ruimte te zijn. Niet elk kerkgebouw is geschikt om een gemeenschap te huisvesten. “Veel migrantengemeenschappen maken gebruik van drums en een band, niet van een orgel bijvoorbeeld. Ze produceren zodoende ook meer geluid, dus vinden omwonenden er vaak ook wat van. Ze

kerken zelf ook het liefst op zondag en combineren hun samenzijn met een uitgebreide maaltijd. Eten wordt meegenomen of in de kerk bereid. En de kerkgebouwen die vrijkomen, staan lang niet altijd in het stedelijk gebied waar de meeste migrantenkerken zijn. Daarom was het extra jammer dat bij de kerkvisies vanuit de overheid rond het in stand houden van de kerkgebouwen SKIN zo laat in beeld kwam. Er is een vernieuwde kerkvisie nodig, waar niet alleen naar cultureel erfgoed wordt gekeken maar ook naar de nieuwe behoefte van groeiende kerkgenootschappen. Noem het een kerkvisie 2.0! Hopelijk gaat de politiek werk van maken van deze vernieuwde visie op kerkgebouwen.”

Uitdagingen rond bestuurskracht en financiën

Grotere zorgen liggen er op het vlak van leiderschap en financiering. “In veel migrantengemeenschappen is de pastor zowel geestelijk als bestuurlijk leidinggevende. Tegelijk hebben de meeste pastors er een intensieve betaalde baan naast. Zij hebben weinig tijd maar zijn ook minder gewend aan delegeren. Inmiddels zijn er genoeg tweede generatie migranten die voldoende capaciteiten bezitten (accountants, juristen,

verpleegkundigen) maar die worden nog onvoldoende in dit leiderschapsmodel in hun kracht gezet."

"Het vinden van voldoende financiering om een kerkgebouw te kunnen verwerven is de grootste zorg. Migrantenkerken beschikken niet over een vermogen vanuit het verleden. De huurprijs van een ruimte opbrengen, is steeds minder een probleem voor hen. Maar het liefst hebben ook zij een eigen ruimte. Je wilt graag je spullen kunnen laten staan, je eigen indeling maken en niet elk weekend alles weer moeten omzetten. Er zijn kerkgebouwen genoeg beschikbaar, maar als ze op de markt komen, zijn ze te duur voor deze gemeenschappen. Een projectontwikkelaar die de kerkruimte herbestemt of sloopt, koopt vooral de grond. Hij betaalt een hogere prijs voor een kerkgebouw vanwege het verwachte rendement bij herbesteding naar bijvoorbeeld woningen. Die prijs kunnen de meeste migrantenkerken niet bieden, omdat zij alleen een bod kunnen doen op basis van de waarde als kerkgebouw. Daarnaast zijn ze vaak voor een hypotheek niet kredietwaardig genoeg of kunnen het benodigde eigen kapitaal niet inbrengen. We hopen dat het opzetten van een Christelijke Krediet Unie hierbij behulpzaam kan zijn, zodat ook zij aan de benodigde middelen kunnen komen. Kerken zouden in een eerder stadium moeten kijken of het kerkgebouw ook als kerk verder kan gaan, bijvoorbeeld door het aan een migrantengemeenschap te verkopen, en dus

liefst voordat het 'de markt opgaat.' Dat laatste betekent voor veel kerken wel een lagere opbrengst. Dat maakt dit vraagstuk ook zo lastig."

Gaetan gelooft dan ook meer in het meteen bij de ontwikkeling en herbesteding van kerkgebouwen rekening houden met de groei van migrantenkerken. "Denk dan aan multifunctioneel gebruik van ruimtes, werk samen met maatschappelijke instellingen, inlooppunten van Schuldhulpmaatje of de voedselbank, een kindcentrum en ruimtes voor 60-200 mensen om te kunnen vieren, die niet enkel voor een traditionele kerkdienst geschikt zijn. Hart van Vathorst in Amersfoort is daar een mooi voorbeeld van."

"Juist in dat gewone menselijke contact, kan de ervaring van broederschap ontstaan."

In de praktijk: hoe kan het ook? De Elthetokerk

De kerkzaal van de Eltheto in Amsterdam-Oost zet haar deuren wijd open voor een aantal migrantengemeenschappen. Dominee Martijn van Laar somt ze op: "Elke zondag komt de Christ for the World Missions hier bijeen, één keer per maand een Arabische Presbyteriaanse kerk en elke vrijdag de Apostles' Continuation Church International. Samen met de twee andere protestantse kerken in Oost organiseren we met de migrantenkerken een gezamenlijke pinksterdienst. Het is belangrijk om elkaar niet enkel te vinden rondom het gebouwvraagstuk, maar ook elkaar te ontdekken als broeder en zuster in Christus. Juist in dat gewone menselijke contact, kan de ervaring van broederschap ontstaan. In het afgelopen najaar hebben we dit verder verdiept en geoefend door gezamenlijke bijbelstudies over slavernij en racisme, zeer verrijkend en soms ook schurend."

Boven de Elthetokerk beheert de kerk 15 appartementen, die tegen een gunstige prijs worden verhuurd. De bewoners dragen als leefgemeenschap ook hun steentje bij aan de kerk in het doen van vrijwilligerswerk en als dragende factor onder het dagelijks avondgebed in de kerkzaal. Wat vinden zij van hun onderburen, die ook wel extra geluid produceren?

"Oost is een veelkleurige buurt, wij zijn daar als kerk ook mee vertrouwd," zegt Martijn, "maar natuurlijk kan er dan nog steeds iemand moeite hebben met de drums of het geluid op zondagmiddag. Het blijkt telkens weer dat het belangrijk is erover in gesprek te gaan en te blijven. Als je elkaar leert kennen, kun je ook meer van elkaar hebben. Het helpt ook als je elkaars verhalen en verwachtingen gaat verstaan en van elkaar wilt leren."

Gaetan vult aan: "Het contrast kan soms niet groter. Nederlanders denken bij een kerkdienst aan stilte, orgel en koffie, maar Afrikanen denken aan feest, drums en samen eten. En elke christen is ook weer anders. Maar het helpt als je elkaars verlangens gaat ontdekken. Die liggen vooral in ons geloof in God, de wereld een stukje mooier maken en het goede nieuws van Jezus' liefde doorgeven."

Hoe zouden kerkrentmeesters het samenspel met migrantenkerken beter kunnen spelen?

Gaetan: "Begin in je eigen omgeving eerst te verkennen of er migrantengemeenschappen zijn. De website migrantenkerken.nl, is daarbij een mooi hulpmiddel. En ga bij hen na hoe hun faciliteiten zijn en of je hen als

kerk daarin zou kunnen ondersteunen. Wees tegelijk ook duidelijk over de mogelijkheden en verwachtingen, zeker als het gesprek gaat over gebouwgebruik of eventuele verkoop. Het helpt wel als beide kerken, zowel migranten als gevestigde kerkgemeenschappen, vooraf helder zijn in de kaders over hoe je bij elkaar te gast bent. Bedenk je daarbij ook hoe jij het zou vinden als je altijd alles moet op- en afbouwen. Wat kan blijven staan, wat niet? Verdiep je ook in hun manier van vieren. Ga dus als college van kerkrentmeesters eens bij hen langs, zie hoe ze vieren en geloven. Dat zal het samenspel daarna echt ten goede komen."

Martijn gaat verder: "Het staat of valt, denk ik, met goede communicatie. Neem mensen mee in de situatie van je gasten. Zoek ook naar vormen van elkaar ontmoeten en leren kennen. Samen een keer koffiedrinken of eten, misschien een bijbelstudie of een viering. Of juist een gezamenlijke diaconale actie voor de buurt. Bekijk de samenwerking dus niet alleen zakelijk. We hebben elkaar hard nodig als broeders en zusters in de stad. Veelkleurigheid is ook een krachtig beeld en getuigenis van ons christen zijn."